

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{2}$
an 9 fr., $\frac{1}{4}$ an
4 fr. 50 cm.

Foaie apare în fiecare
Sămbătă

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fl., a doua
oară 12 fl., a treia
oară 10 fl.

Tot ce privește șoala
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirea”
în
Blaj.

Foaie bisericească-politică.**Anul XIX.****Blaj, 13 Noembrie 1909.****Numărul 44.**

IDEA CREȘTINĂ.

(+) În chaosul neputincioaselor svârcoliri a partidelor maghiare, cari se învârt ca pisica în jurul păsatului fierbinte al crizei, se ivește. Zilele trecute, un moment, care ni-se pare ca o rază de lumină: organizarea partidului creștin-social.

Asta înseamnă aplicarea ideii creștine în politică. Nu se poate, ca să nu salutăm acest moment fenomenal, care-și aruncă înainte razele, ca un luceafăr de dimineață, ce prevestește apropierea zilei, răsăritul soarelui.

Falimentul total al coaliției nu face decât să încadreze acest modest, dar mult făgăduitor început, spre a-l scoate mai luminos la iveală.

Ce este criza de acum? Nimic alta decât falimentul fatal al coaliției. Ea s'a născut din pat nelegiuit, trebuia deci să ajungă la acest sfârșit puțin glorios. Partidele, din cari se compunea au răpus liberalismul — proclamând naționalismul. Proclamarea acestui principiu era tendențioasă; ținta la acoperirea rușinii, ce partidele, cari s'au ridicat împotriva factorului suprem în stat, o pățiseră în acea celebră zi de toamnă, când au fost așa de frumos concediate de Majestatea Sa. Și ca să se poată susține, cât de cât acel naționalism, sub a cărui flamură s'au scutit eroii „luptei naționale” prefăcuți în detentorii puterii, au trecut dela naționalism la cel mai cras șovinism. Noi am gustat și mai gustăm fructele amare ale acestei direcțiuni.

Șovinismul este o exagerațiune a ideii naționale; este o nedreptate, este păgânătate.

Tot așa era și liberalismul. Sub farmecul libertății s'au ascuns cele mai detestabile porniri.

În filozofie liberalismul s'a prefăcut în materialism omorător de ideal și dușmănos, pornit contra

credinței contra ori cărei concepțiuni transcendente și spirituale.

În artă și literatură liberalismul s'a dovedit sensualism și pornografie.

În economie s'a prezentat ca un Ahasver protejat, exploator nemilos și nepedepsit, al tuturor celor slabi, neștiutori și neapărați; liber a estorcă cu usura, a înșelă cu mărfuri și a corumpe cu alcool.

În societate liberalismul s'a încuibat în logele francmasonice, tainicile conventicole din cari au pornit toate atacurile pornite în numele luminării și toate intrigile țesute contra tuturor celor osândiți exploatării liberale.

În epoca aceasta tot ce era creștinesc, abia s'a tolerat, pentru a fi ținta sarcasmului, ironiilor și batjocurilor unor îmbuibăți și privilejați ai sorții. Tot ce era necreștinesc s'a emancipat, s'a recipiat, în mod solemn, pentruca să-și poată cu atât mai ușor face slujba sa anticreștină.

A fost o epocă urâtă aceasta în care s'a abuzat de cel mai frumos principiu al civilizației, de cel mai scump patrimoniu al omenirii, de libertate.

La noi, prin această țară a libertății, libertatea s'a proclamat totdeauna cu o rezervă, cu o condiție, ca și drepturile omului.

„Minden ember legyen ember és — magyar” — era deviza în aurora libertății, la 1848. Și această deviză s'a variat în tot timpul până azi.

Astfel s'au batjocorit și celelalte principii, cari constituiesc triumful luptelor culturale: egalitatea și frățietatea. Și-am ajuns la șovinismul urât al zilelor noastre. „Șovinismul” merită să mascheze deruta naționalismului îngâmfat, pretențios și privilegiat, care tocmai adevărata idee națională o desprețuește și o perzecută — la alții.

Din mijlocul acestor porniri de-

șantate se ivește acum un curent nou, care isvorește din idea creștină.

Dându-și seamă de necesitățile timpului el se prezintă ca un curent social: creștin și social. Adecă vechiu și nou; străvechiu și modern. Adevărurile veșnice se aplică la toate necesitățile temporale. Idea creștină este o comoară de adevăruri absolute, din care toate vremurile și toate neamurile și-au putut lua, fără să o scadă, tot ce le-a trebuit pentru îmbunătățirea vieții lor.

Azi, când materialismul și tirania plutocrației, exploatănd pe cei mici, dar muncitori, a provocat social democrația internațională și anarhia, tot idea creștină este și rămâne singura soluțiune salvatoare. Idea creștină singură poate opri lăcomia capitalului și poate moderă furia proletarului, impunând unuia umanitate, pe temeiul dragostei de aproapele, iar celuilalt arătându-i, că nu numai cu pâine trăiește omul, și că nu numai de trup, ci și de suflet, trebuie să ne îngrijim.

Idea creștină singură mântuiește, în mijlocul internaționalilor legați cu interesele materiale, comorile ideale ale națiunilor, tradițiile, moștenirile spirituale, limba și legea națională, susținând în acelaș timp frățietatea cea adevărată între oameni, ori de ce neam ar fi.

Față cu Ferreristii de azi Dreyfusardi de ieri, pentru cari tricolorul național e o zdreanță feștită, animată într'un par, oștirea o ceată de ucigași, și patria o idee stupidă — idea creștină, pornind din sentimentul firesc al evlaviei fiești, păstrează cultul strămoșilor, cinstea numelui familiar, conceptul concretizat așa de viu al națiunii, și diferențiând omenimea, după cum însuș Dumnezeu a diferențiat-o în națiuni, o unește ca umanitate prin frățietatea ce trebuie să stăpânească pe pământ între fii aceluiaș Părinte ceresc.

Idea creștină conservă toate cele bune, desvoaltă aptitudinile fiecărui neam — talanții, cari li i-a dat Dumnezeu, — respectă drepturile în-născute, naționale și omenești, consacără proprietatea, împinteniind munca, alina suferințele și durerile fatal legate de o mână de țărână, în vieța asta pământescă, — pe care caută cu toate mijloacele civilizației s'o ușureze și să o îndulcească.

Idea creștină tâmpește urile, domolește patimile, resoalvă conflictele, lucrând pacea, intru frica Domnului, spre a rodi roadele bunăstării morale și materiale, din cari să se împărțasească toți, în egalitate, frățietate și libertate.

De acestea principii creștine s'a condus poporul nostru totdeauna. Cu acestea s'a hrănit în vieța; acestea l-au susținut, ca să rabde în muncă, să aștepte în liniște, să spereze cu credință tare intru biruința dreptății.

El n-a atăcat nici când, dar s'a apărat totdeauna cu statornicie; și se va apăra cu nădejde, adânc convins, că cu noi este Dumnezeu și dreptatea.

Tocmai de aceea ne bucurăm, când zărim o licărire de lumină și în chaosul taberei celor tari și mari. Și salutăm aplicarea ideilor creștine în conducerea și cărmuirea statului.

Ungaria prin ideile creștine s'a întărit la întemeierea sa și numai prin creștinătate se poate regenera. Regele Ștefan cel sfânt, din idea creștină a scos mărturisirea ade-vărată pentru Ungaria și atunci, și acum: „*regnum unius linguae fragile ac imbecille.*“

În preajma Sinodului.

II.

Chestia însă care agită mai mult preoțimea noastră este chestiunea fondului preoților deficienți și a fondului arhidiecezan viduo-orfanal.

Importanța acestei chestiuni a recunoscut-o și Venerata Superioritate, când a pus-o în locul cel dintâi în programul Sinodului, ca pe una „care cu drept cuvânt preocupă în măsură foarte mare interesul Veneratului Cler arhidiecezan“, — și ea s'a vădit de atare și prin multă discuțiune de care a fost tractată în coloanele foii noastre.

Să nu se creadă, că voim să preocupăm hotărârile fitorului Sinod, când în puterea chemării noastre de organ bisericesc, ținem să ne spunem și noi părerea asupra singuraticelor puncte din programul Sinodului. În special asupra acestor două fonduri, resumând feliuritele păreri exprimate în foaia noastră, am dori să scoatem la suprafață pe cea mai bună. Venerații părinți sinodali vor hotări după cum înțelepciunea și prudența le va dicta. Noi vom exprima numai câteva păreri principiale.

Statutele fondului preoților deficienți au fost reformate pentru întâia oară la 1899. Înființarea acestui fond s'a făcut, de abia cu

20 ani înainte, când marele Mitropolit Vancea, a cărui inimă eră întregă a Clerului de sub ocărmuirea sa preafțeleaptă, i-a pus bază cu donațiunea de 5000 fl. Nu vom cercă să luăm la discuțiune paragraf de paragraf, ci numai asupra alor două puncte ne vom spune părerea noastră: taxele, ce sunt de a se plăti și penzia ce e de a se da.

Statutele din 1889 în alineatul ultim al §. 3 enunță, că după regularea congruei „taxa se demăsură în 2% după congrua și salariu.“

Dispoziția aceasta statutară, deja dela regularea congruei, s'a aflat de nelndestulitoare. Presupunând stabilitatea congruei, venitele actuale ale unui preot sunt calculate în 1600 și 800 cor. după cualificația fiecăruia. Ce sunt dară acestea 2%? aproape ca și până acum, mai nimica. Din feliuritele păreri exprimate asupra acestui punct, mai generală și mai acceptabilă s'a arătat a fi aceea, ca taxa să fie de 5%. Vor fi, se înțelege unii, cărora li-se va părea și cuota aceasta prea mare, ori pre mică. Majoritatea o găsește de potrivită. Cei cari o află de prea mare, nu-și dau seamă, că cu taxe de 8—16 cor. anual nu se poate ajunge niciodată la penziuni de sute și mii de coroane și nici nu se gândesc, că procentul acesta nu privește numai pensionarea deficienților, ci o parte anumită se trece în ajutorarea văduvelor și orfanilor de preoți, a căror număr e de câteva sute. Greșesc și ceilalți, cari ar dori să se plătească un procent mai mare, nesocotind, că 80 sau chiar și 40 cor. e o sumă destul de însemnată, când se încassează dela sute de preoți. E rău numai aceea, că nu s'a luat de mai de mult.

În legătură cu chestia aceasta ar fi și aceea, dacă preoții cu mai puțină cualificațiune, n-ar putea fi constrânși să plătească și ei anual 80 cor.? Credem, că siliți să nu

FOIȚĂ.

O numărare interesantă.

Câtă alergare după lucruri nouă! Cât neastâmpăr! Va gândiți poate la Blériot? Eu mă gândesc la Aitken. Aitken e scoțian și s'a pus să numere firele de prav din aer. Ce lipsă a avut de ele? A vrut să le știe, și poate și mai mult a vrut să ne arete, că se poate.

Firește nu le-a numărat de-adreptul. Doar a-ți văzut sulul de prav din chilie luminat de razele de soare și știți, că firele se mișcă asemenea furnicilor din furnicar, ne stând să le numeri. Dar Aitken le-a silit să steie. Le-a umezit și umezeala le-a făcut leneșe, greoaie. Le-a umezit, dar nu cu apă stropită asupra lor, ci cu vapori de apă aflători în aer. Ei! dar vaporii din aer sunt nevăzuți. Pravul încă îl mai vezi în razele de soare, vaporii de apă nici în raze. E mare îndrăzneală să vrei să umezești ceea ce abia vezi prin ceea ce nici nu vezi. Înainte i-am fi zis, că-i nebunie, acum după ce i-a succes, nu-i mai putem.

Aitken știa, că vaporii de apă din aer, ca să se prefacă în beșicuțe de negură sau de nori, au lipsă de firicelele de prav. Până ce e cald, nu le au grija, dar când aerul să răcește, vaporii se adună în jurul câte unui

fir și formează globurile mici, asemenea beșicilor de săpun, dar neasemenat mai mici.

Ceea ce natura face de sine după rânduiala Celui ce a zidit-o, Aitken voia să facă prin răcire măiestrită. Prav eră destul ori unde în aer, vapori încă sunt de a gata, și așa tot ce avea să facă, eră să răcească aerul într'un loc închis, silind vaporii să se adune în jurul firicelelor de prav, și să numere beșicuțele formate pe calea aceasta. Beșicuțele le-a numărat cu sticlă măritoare adecă cu microscop, și dacă nu s'a înșelat la numărare, într'un centimetru cubic adecă într'un degetărel de aer se află sute de mii și uneori chiar milioane de fire mici de prav. În aerul din sate și orașe sunt mai multe firicele ca în păduri, pe dealuri și mai ales pe munții înalți, depărtați de locuințele omenești. Iarna a găsit mai puține fire de prav în aer. Cred, că nu mai este lipsă, să se spună, pentruce.

Când plouă sau ninge, firele de prav în aer se împuținează în măsură mare, căci ploaia și ninsoarea le aduce iară pe pământ. Când tina se uscă, pravul mai mărunț se ridică iară în aer. Așa fi este soartea, să fie trestia neincetat bătută de vânt. Aerul îl ridică în sus, ploaia și neaua îl aduce în jos. Pe pământ e călcat în picioare, în aer pribogeste fără odihnă, fără încetare.

În orașe cu fabrici pe lângă pravul de nisip se mai ridică roiuri întregi de prav de cărbuni. Firicelele de cărbuni ajută și ele

la condensarea vaporilor de apă din aer, la formarea negurei și a norilor. Las, că amestecul acesta de prav și de cărbuni formează o ceață aproape neincetată deasupra orașelor, dar mai pricinuește neguri dese. Cum fabricile neincetat respiră fum, fără ploi și neauă orașele mari ar fi osândite să își ea rămas bun dela soare. S'a socotit, pravul de nisip și de cărbuni, sau murdăria căzută din aer la o ninsoare de 3—4 milimetri, ceea ce e destul de puțin, și s'a aflat, că pe o suprafață de un metru pătrat face 1-2 grami, încât pe un hectar (cam 1³/₄ jugere) se vin 12 chilogrami de prav și firicele de cărbuni. Cam multcel!

Veți zice poate: ce înțeles au toate cercertările acestea ale științei? Dacă suntem siliți să respirăm aerul, cum îl avem, pentru-ce să mai cercăm câtă murdărie este în el? Dar ceva bine poate să urmeze și de aici: dacă nu eră știința, azi nu am pune atâta preț pe curățirea apei, unde este de lipsă, pe ozonarea ei.

Cunoașterea murdăriei aerului poate avea de urmare curățirea lui. Cum? Vadă alții, cum. Nu se plătește să ne batem capul, când vom putea-o lua gata dela alții. De altfel dacă Aitken a răcit aerul dintr-un loc închis și a silit vaporii să curățească pravul din el, pentru-ce nu s'ar putea face lucrul acesta și într-o chilie. Va fi mai greu, va fi mai cu cheltuială, dar ce se poate în mic se va putea și în cvant mai mare.

fie, fără să le permită, că de voiesc să beneficieze și ei de pensie mai mare, să poată plăti atâta, cât plătesc preoții, absolvenți de teologie. Sentimentul creștin frătesc ne îndeamnă la aceasta.

Primită odată ștergerea aceasta de deosebire între preot și preot, se resoalvă ușor și chestia sumei de pensionare.

Paragraful 14 determină, că poate fi trecut în deficiență preotul, care a servit 45 ani. Încă în Sinodul trecut li-s'a părut multora prea mare acest termen și poate, că și acum se vor afla unii, cări vor cere reducerea la 40 ani. Greșesc cei ce o doresc aceasta. Întâi, pentru că nu stă comparația unui preot cu un funcționar ce zilnic stă la masa de scris, și a doua, pentru că nu se gândesc cât de mare ar fi numărul acelor, cari ar putea să se pensioneze. Dacă ne gândim cu toată luarea aminte, aflăm de sigur, că e potrivit acest termen.

Ce privește cuantumul ajutorului anual, ar putea să se discute, dacă e timpul potrivit ca suma de ajutorare să se ridice, și dacă va fi lipsă și pe viitor de trei clase de pensionare.

Părerea noastră e, ca și pe viitor, să se susțină clasele, pentru că și pe viitor, vor fi de pildă funcționari în gremiu cu venit mai mare de 1600 cor. și protopopi de asemenea.

Și după ce în citatul §. 3. se pomeneste congrua și salariul, natural, că și protopopul și funcționarul vor avea de plătit mai mult ca preotul.

Ce privește cuantumul ajutorului, natural, că și acela va trebui să se ridice și anumit dela 4, 6, și 8 sute coroane la 6, 9 și 12 sute coroane. Ridicarea aceasta o permite chiar creșterea fondului, fiind evident chiar din socoțile publicate în cercular, că aproape an de an se capitaliză câte 5000 cor. din partea

disponibilă pentru deficienți. Și apoi ridicarea acestui ajutor o reclamă și împrejurările actuale și situația preoției, pentru care e tare neînsemnat un ajutor de 400 cor. anual.

Acestea ar fi dorințele, pe cari le-am scos din multele discuții publicate în foaia noastră asupra acestei chestiuni. Împlinirea lor o aflăm de ușoară, pentru că preoții noștri, niciodată nu s'au gândit la sine atâta, cât mai mult la văduve și orfani. Și chiar de aceea, modificările dorite celui alt fond vor fi mai grele de împlinit.

Ultima împărțire de ajutoare pentru văduve ne arată 153 poziții, cărora s'a dat 30 mii cor. în cifră rotundă. Un orfan fără părinți a luat 87 cor., o văduvă a primit 174 cor., iar un orfan cu mama împreună n-a primit decât 232 cor.

Într'adevăr suma aceasta e neînsemnată și aceasta doare mai ales pe preoți. Dară să ne gândim, că înainte numai cu 20—25 ani, taxa ce o solveau preoții pentru augmentarea acestui fond era de 1 fl. pe an și că numai dela înființarea fondului deficienților i-se dă fondului văduvelor două din trei părți a taxelor solvite, adică 20 mii cor. și mai bine pe an. Când taxele acestea vor crește cum se speră, le crește nesmintit în proporție, și ajutorul. Dar pentru aceasta trebuie timp și răbdare. Se vedem cu toate acestea, ce s'ar putea face și aci.

Mulți is de părerea, că e nedreaptă taxa, ce au să solvească clericii, cari se căsătoresc cu fete, cari nu-s de preoți, dar greșesc. Nedrept e, când astfel de preotese rămân văduve după 5—10 ani și fondul trebuie să le plătească câteva sute de coroane pe an, fără ca părinții lor să fi contribuit ceva la augmentarea acestor fonduri. De aceea aflăm de mai recomandabilă propunerea acelor, cari susțin taxa de cununie de 200 resp. 400 cor. A o mai ridică nu credem a

fi consult, s'ar putea însă obliga fiecare preot tinăr, să solvească în favorul acestui fond la începutul carierei sale o taxă de 100 cor., odată pentru totdeauna. Câteva mii pe an ar fi o bună achiziție.

Dupăcum e evident din ultimele socoți ale acestui fond, averea fondului se clasifică în averea neatingibilă și disponibilă. Capitalul celei dintâi a ajuns la cifra de peste 415 mii cor., și crește anual cu taxele de cununie, venitele intercalării ale parohiilor, din dăruiiri și din $\frac{2}{10}$ a tuturor celorlalte venite. Credem, că ar fi destulă augmentarea acestui fond neatacabil cu venitele prime, celelalte venite de $\frac{2}{10}$ cari anual încă se ridică la suma de 5000 — să se suprimă și toate acestea venite, cum și partea care nu s'ar fi împărțit ca ajutoare în un an, să treacă la fondul disponibil al anului următor.

Iar cât pentru îndreptățirea de a primi ajutoare din acest fond, mai întâi văduvele și orfanii ar trebui grupați după clasa în care a plătit preotul respectiv și apoi după anii de serviciu.

E nedrept credem noi, ca o protopopeasă văduvă, care a avut să trăiască mai mult la oraș și care a dat o educație mai superioară familiei sale, să primească atâta pensie cât și o preuteasă din un coș retras. De asemenea e nedrept, ca o văduvă, a cărui bărbat a servit 30—40 ani și astfel a plătit mii de coroane, să se împărțesească în aceeaș măsură ca și una, care a rămas văduvă după 5—10 ani de căsătorie. Dreptatea și ecvitatea cere o mai justă împărțire.

Terminăm aci rugând pe venerații părinți sinodali a considera scrisesele acestea, ca efluxul sbuciumării preoției rurale pentru asigurarea unui viitor mai bun familiei rămase fără conducător, și unor zile mai liniștite, după zeci de ani de muncă și trudă adese nerecunoscută.

Să fim sinceri! Preoțimea dela sate 1-și îndreaptă spre acest sinod toată nădejdea sa și pentru preoți mai cu seamă resolvirea fericită a chestiunii acestor două fonduri, e tot ce așteaptă și doresc. Să li-se deie mângâierea aceasta spre ai avea totdeauna slujitori sinceri și credincioși Altariului și Superiorității puse de Dumnezeu.

Pentru biserica din Cluj*).

— Idealism practic. —

Într-un număr al „Gazetei Transilvaniei“ (223) d-l A. P. Bănuț caută să ne întărească credința despre o pornire sănătoasă ce s'ar ivi în mijlocul neamului nostru, și care ne-ar pregăti o eră nouă: *era idealismului practic*.

Nu vom urmări ideile dlui Bănuț premise conclusionilor sale optimiste, constatăm numai, că pentru întemeierea părerilor sale nu poate aduce decât fapte izolate, ale unor suflete generoase de ici colea.

Fapta d-lui Eug. Bianu, dărind 6000 cor. pentru mântuirea școlii din satul său; lăsamântul frumos rămas după Dr. Mera, Dr. Anca, vicarul Deac dela Năsăud, și Titu

*) Întârziat prin imbulzeala manuscrisului din numărul trecut. De atunci a publicat și „Gazeta Transilvaniei“ un articol eutuzist semnat A. Delascorta. Dar reflexiile ce le facem nu pierd prin aceasta nimic din valoarea lor.

Red. „Unirii.“

Din cercetările lui Aitken poate să mai urmeze și alt bine. Dacă la ploaie să recer: vapori de apă, fire de prav, și răceală, e dată puțința să ne facem ploaie și sănin după trebuință. Când nu ne trebuie ploaie, vom adună firele de prav din aer, ori măcar le vom imputina; iar când vom voi să ploaie, cu baloanele și cu mașinile de zburat vom lifera aerrului prav și dela polul nordic, cel sudic încă nu-i descoperit, răceală. Va merge greu? Meargă cât de greu, numai meargă. Cu tunurile și cu dinamita am cercat, adică au cercat-o alții, și nu a mers nici mai cu greu. Pecum se vede sunetul nu spărie vaporii de apă, le trebuie altă poruncă La frig, să vede că-i poartă mai multă frică. De frig se adună, și adunându-se se condensează. Așadară frig să le dăm, nu pușcături de tun, nu esplosiuni de dinamită. Frig și prav, când li prea cald și nu au nici prav destul. Experimentele să se facă întâi în loc închis spre ex. cu aerul dintr-o chilie. Dacă va succede să se facă ploaie aici, încercările se vor continua cu aerul din afară.

E adevărat, că experimentele costează bani, dar dacă va succede să se facă ploaie măiestrită, taxele puse pentru ploaie încă vor aduce bani. De altfel cred că din pungi române nu vor ești bani pentru experimente de acestea. Suntem și prea săraci și prea puținți întreprinzători, decât să mă tem că prin ideile acestea aruncate în grabă pe hârtie, voi periclită capitale de bani româ-

nești Dacă la aiții nu le-a succes să induplece pe oamenii noștrii, ca să-și scoată banii depuși la bănci și să-i eloace în exploatari de păduri, în utilizarea puterii apelor de munte, spre scopuri industriali, cred că cu atât mai puțin vor fi ispitiți să și-i eloace în experimente de numărare firele de prav și de făcut ploaie măiestrită.

eu.

H a z.

La ceasornicariu.

Un țaran mergând la ceasornicar, vrea să-și iee și el un orologiu. Zice dar cătră ceasornicar:

— Dă-mi, fii bun un cias.

Ceasornicarul: Bucuros. Poftim. (Și-i pune înainte mai multe). Am ceasuri bune și frumoase. Țsta de aici e 12 coroane, cesta de ici cu 20 cor.

Cumpărătorul: Hm! Ce deosebire mare! Douăzeci de coroane? Dar uite e tocmai pe tocmai ca cestalalt!

Ceasornicarul: Așa la părere Dar pecum e deosebire între om și om, așa e și aci între ceas și ceas: Țsta de 20 cor. de-i mai scump apoi să știi că umblă cu mult mai iute!...

Henghe, doctorul din Sătmar, sunt tot fapte frumoase, strălucite, cari încununază numele pomenite și cari se vor pomeni încă mult. Dar... este un dar.

Nu observi, scump confrate, ce isolate și rari sunt faptele acestea? Nu vezi ce sărituri grozave trebuie să faci pentru a le adună: Din Făget pân la Sătmar, din Năsăud, pân la Șiria?!

Cum rămânem cu ceilalți mulți? Unde este, o acțiune generală, o pornire de obște în acest sens al sufletelor alese?

Bine ar fi, Doamne, și timpul ar fi ca idealismul nostru să nu fie ideologie, ci să fie un *idealism practic*. Dar mai întâi trebuie să fie *idealism*... Și tocmai asta pare că ne lipsește.

Ne-am prea închis fiecare în căsulia îngustă a eului său. Fiecare ins, fiecare clasă, fiecare sat, fiecare ținut. Porniri largi generoase nu să mai vād. Ideile mari, motivele pornirilor ideale, nu prind.

Sau da? Vom vedea. Iată aici e un prilej. S'a pus la ordinea zilei *idea unei mari biserici române în Cluj*. Înșiși Arhieriei bisericii române unite cu Roma — reprezentanții firești ai unei mari jumătăți a popoului nostru, — întruniți în conferență, la centrul venerabilei metropolii, în istoricul Blaj, au consacrat această idee. S'a lansat un circular călduros sub numele In. P. S. Mitropolit Dr. Victor Mihalyi de Apșa. S'a publicat și în foi; s'a comentat.

Ei bine, unde este ecoul? Unde este presa? Unde steagul presei noastre, venerabila „Gazeta Transilvaniei“ care proclamă să ne desbrăcăm de „balastul ideolog-romantic, caracteristic epocii poreclite a entuziaștilor“...?

Singură „Tribuna“ a luat o notiță, scurtă, dar călduroasă, despre importanța unei biserici mari în Cluj, încolo întreagă ziaristica, afară de „Unirea“, face un idealism de tot practică — tace...

Dar ca să fim drepti, trebuie să recunoaștem că și „Gazeta“, chiar în articolul ce discutăm, a amintit de biserica din Cluj. Iată cum. Enumerând faptele cari ar dovedi, că într-o lună de zile s'au jertfit la noi pentru scopuri culturale vre-o 300,000 cor. autorul, Dl. A. P. Bănuț, scrie:

„Biserica de sigur măreată, ce se va înalță falnică într-una din piețele principale ale Clujului a primit câteva mii de coroane ca daruri dela Vlădiciei noștri uniți.“

Atât. Trebuie să spunem însă, că pe cât cunoaștem noi, lucrul nu stă tocmai așa. Aici s'a făcut cel puțin o *anticipație*,

Până acum singur I. P. S. Mitropolit a dat pentru biserica cea nouă din Cluj 1000 cor. Dar autorul a voit se pare să anticipeze ceva, știind că s'au lansat circulare în favorul acestei biserici, care trebuie să fie un monument de cinste al bisericii române în mijlocul Clujului. Nu ne îndoim negreșit că Vlădiciei noștri uniți vor da câteva mii de coroane pentru un scop ca acesta. Vlădiciei noștri totdeauna au dat și vor mai da, și la Cluj, și pretutindenea, căci din multe părți li-se cere

Dar e vorbă, ca să dăm odată toți, chiar toți dela vlădică pân la opincă, Să înțelegem cu toții ce înseamnă un monument grăitor într-un oraș ca Clujul, în care doar petrele de vor putea grăi, neturburate, despre noi și pentru noi; și înțelegând să ne dăm partea fieștecăre. De asta e acum vorbă, și

asta trebuie presa noastră să o propage în toate părțile. Acesta ar fi un adevărat *idealism practic*.

* * *

Ilustritatea Sa *Episcopul Vasile* al Lugoșului publică sub nr. 2525—1909 întreg circularul dat de In. P. Sfințitul Mitropolit pe care-l însoțește apoi cu aceste părintești cuvinte:

„Amăsurat promisiunii Noastre date la conferența episcopescă ținută în Blaj, în 6—8 Sept. a. c. cu aceasta lăsăm Fraților purtători ai oficiilor parohiale, ca să urmeze în tocmă dispozițiilor cuprinse în Circularul arhidiecezan de mai sus, iar banii colectații pe lângă conspectul nominal al piilor oferent să-i substearnă direct la Cassa Centrală diecezană gr.-cat. de Lugoș, — până la 31 Dec. n. a. c. când apoi de aici suma generală colectată se va espeda Curatoratului bisericesc din Cluj.“

CORESPONDINTE.

Scrisoare din Viena.

Sfârșitul lui Octomvrie.

(*Vieța religioasă*.) Luna lui Octomvrie e luna rozărului la catolici și nemții cari țin mult la legea lor, aleargă cu mic cu mare în toată sara la recitarea rozărului, sau cum am zice noi la paraclis.

Ai cugetă, că într-un oraș mare și modern cum e Viena, bărbații culți și „emancipați“ stau de-o parte și rād în pumn când vād atâta „bigotism“ la femei și la copii, și când aud pe cineva vorbind cu credință și convingere despre lucrurile religioase, pe cari știința modernă, dupăcum se exprimă unii „învățați“, de mult le-a declarat de mituri și superstițiuni.

Dar nu e tocmai așa. Căci de întrii de ex. în biserica iezuiților pe vremea rozărului în anumite zile, când vre-o congregațiune maviană de-a bărbaților își ține ședințele și-se curma parecă, resuffarea, când vezi multime de bărbați în genunchi, cari într-o voce profundă, ca și un cor puternic de baritonști, recitează, în ritme cadențate: „Gegrüsset seist du Maria, voll der Gnade“.

* * *

În anul acesta se împlinesc 700 de ani dela întemeierea ordului franciscan.

Nu se poate spune câtă lume aleargă la serbările jubulare aranjate în mai multe biserici ca să asculte pe cei mai distinși oratori bisericești din Viena. Când a fost la rând iezuitul P. Kolb, orator renumit, toate ușile dela biserica largă a franciscanilor au stat deschise, ca, poporul ce nu mai putea să intre, de pe stradă să-l poată asculta.

Dacă întrebi ce e cauza că în Viena sunt mai credincioși, par'că oamenii decât în multe alte orașe, răspunsul îl afli îndată în exemplul frumos dat de Casa domniitoare precum și de credinciosul primar Lueger.

Acest „dictator“ cum îl numesc contrarii lui, — care însă nu dictează legile nici nu le impune cu forță brahială ci cu forța geniului său — dacă nu poate influența asupra unuia sau altuia în cele ale credinței prin exemplul ce-l dă, îl provoacă direct să-și mărturisească credința și să facă

vre-o cinste pe sama cutărei biserici. „Auzi Dle președinte — zice cătră unul — D-Ta ai bani destui și n-ai copii, cumpără un clopot la biserica ceea și dta dle vicepreședinte altul mai mic“. Și Domnii pre- și vicepreședinți n'au încărău cumpără clopotele, ca să rămână și pe mai departe în grația lui Lueger. Biserica invalizilor s'a zidit prin modul acesta de cerșire a primarului.

Când după colecte multe nici un rezultat nu se vede, după vorba vie a lui Lueger, altare, icoane, potir, flamure și clopote răsăreau una după alta.

Și în aceste biserici, la cari consilieri și secretari, profesori și directori de bănci au făcut astfel de daruri benevole sau la poruncă, nu se rușinează să ingenuche nici bogatul alătura cu cerșitorul, și nici distinsul profesor alătura cu muncitorul.

Spiritul acesta de credință își are roadele sale apoi pe toate terenele.

Mai deunăzi au fost pedepsiți niște socialiști cu câte 14 zile arest pentru că la o procesiune stând într-un colț de stradă nu și-au luat pălăriile și prin aceasta au comis irreverență față de cele religioase. Numai în Viena mai vezi, că oficianții dela tramvai de câteori trec cu electricul pe dinaintea vre-unei biserici, lasă ce au în mână și își ridică chipiul cu reverință.

Iată tot atâtea motive, ca ori-cât am fi de civilizați și „emancipați“ să nu ne rușinăm de a ne țineă legea, de a ne mărturisii chiar credința prin acte externe.

Venezul.

Nr. 7368.—1909.

Curs pentru cantori.

În senzul deciziunilor Veneratului Sinod arhidiecezan gr.-cat. dela 22 Noemvrie n. 1906 p. IX. aducem la cunoștința tuturor celor interesați, că cu începere din 15 Noemvrie n. 1909, deschidem curs de șase săptămâni în Blaj pentru instrucțiunea și calificatiunea cantorilor noștri, fungenți dar necalificați precum și a altora, cari ar dori să-și câștige calificatiune de cantori.

În senzul deciziunilor aceluiaș Ven. Sinod, candidații a) au să dovedească, cu extras de botez, că au împlinit cel puțin 18 ani; b) cu atestat dela parohul lor, că au purtare morală bună, c) înainte de ce s'ar înscrie la curs, vor fi examinați prin medicul arhidiecezan, că sunt sănătoși, iar prin profesorul de cant că știu ceti și scrie cu litere latine și că știu ceti cu litere cirile și că au voce bună și auz muzical. d) Ca taxă pentru instrucțiune vor avea să plătească câte 20 coroane. e) Însinuările au să se facă până în 14/1 Noemvrie 1909 iar cursul se va începe în 15/2 Noemvrie 1909 și trebuie să se însinue cel puțin 10 candidați. f) Cursul se va termina în 31/18 Decemvrie 1909, când cei cari vor dovedi progres îndestulitor în urma examenului ce-l vor face înaintea unei comisiuni de doi membrii versați în tipic și cântările bisericești sub prezidiul unui canonic capitular: vor primi diploma de calificatiune în cantul și tipicul bisericesc.

Blaj, în 2 Noemvrie 1909.

Consistorul arhiepiscopesc gr.-cat.
de Alba-Iulia și Făgăraș.

Concurs.

„Societatea meseriaşilor din Blaj,” publică concurs la 5 ajutoare de câte 20 cor. pentru ucenici de meseriaşi din Blaj, cari vor dovedi:

- că sunt angajaţi la măiestrii membrii ai societăţii;
- că sunt în ultimul an de ucenicie;
- că sunt elevi ai şcolii de ucenici gr.-cat. din Blaj;
- că au purtare morală bună.

Cererile însoţite de documentele necesari să se înainteze biroului societăţii până în 1 Decembrie a. c.

Din şedinţa comitetului „Societăţii meseriaşilor din Blaj”, ținută în 8 Noembrie 1909.

President: **Gavril Precup.** Secretar: **Augustin Gruţia.**

Acei cari sunt în restanţă cu abonamentul de pe anul trecut, cum şi cei în restanţă de pe mai mulţi ani de mai înainte, sunt rugaţi respectuos, să binevoiască a-şi achita datoria.

Preţul de abonament rămâne tot cel de până aci, care este indicat în fruntea foii.

Administraţiunea.

Noutăţi.

Din Arhidieceză. *Aron Moldovan*, preot neordinat a fost numit de adm. paroh. în Ganfalău (distr. Dieşani) în locul On. Victor Maior, care a fost pus în disponibilitate. — Luni Esc. Sa P. Metropolit a conferit sf. ordini ale ipodiakonului şi diaconului; iar Joi a ordinar de preot pe clericul abs. *Dănilă Săsu* din Hurez, care a fost dispus de adm. par. în Sântana-de-Mureş (distr. Mureşului). — *Teodor Dan*, din Ciucmandru (Tr. Ibaşfalău) şi *Ioan Petraşcu* din Straja (Tr. Sebeş) au fost trecuţi în deficienţă cu 1 Ian. 1910.

Ştiri personale. *Ioan Moldovan* practicant la oficiul arhidiecezan a fost numit actuar. Clericii abs. *Augustin Foleu* şi *Victor Aaron* au fost numiţi practicanţi la acelaşi oficiu.

Misiuni sacre populare în Lăscud. La dorinţa bunului şi harnicului popor din Lăscud (tr. Ernotului), care a jertfit mult şi cu drag pentru ridicarea celei mai frumoase biserici din părţile acelea, în 5, 6 şi 7 l. c. s'au ținut acolo misiuni sacre, cari au avut de scop recrearea şi sfinţirea inimii vrednicului popor în timpul când noua zidire s'a binecuvântat

şi predat destinaţiunii sale, Trei zile de-a rândul s'a rugat poporul în noua biserică, a mulţumit lui Dumnezeu pentru ajutorul primit a ascultat sf. slujbe şi vorbirile, ce s'au rostit începând cu pruncii de şcoală s'a mărturisit şi cuminecat întreg poporul. Astfel pregătiţi au primit lăscudenii în 7 l. c. mulţi oaspeţi din 10 comune vecine, cari au socotit, că-i bine, să se bucură împreună cu aceia, cari au avut așa motiv de a se bucura în Domnul. Biserica nouă e în mijlocul comunei pe un intravilan frumos donat de marele proprietar M. Birtolon. E zidită din material solid şi e frumos aranjată. Deosebit place un frumos covor, ce îmbracă masa altarului, lucrat artistic şi cu motive româneşti de dsoarele Birtolon. În cor a cântat bine tineretul de ambe sexele condus de inv. Platon. — Curatoratul în frunte cu zelul şi cinstitul părinte Iuliu Laslo s'a învrednicit de laudele ce i-s'au adus din toate părţile. În timpul misiunilor au ascultat mărturisirile poporului părinţii: Ioan Auca din Subpădure, S. Popa din Sănpaul, Aur. Voda, din Chirileu şi T. Popoviciu din Şomostelnic. A predicat pâr. Roşian. Actul binecuvântării l-a săvârşit pâr. protopop Alexandru Papiu, ajutat de preoţii amintiţi şi de pâr. Vasile Folea din Giuluş şi cancel. metrop. Augustin Folea. — Cât de util şi necesar chiar a sfinţi sufletele credincioşilor cu prilejul sfinţirilor de biserici! — „Fericit e norodul, cărnia Domnul e Dumnezeuul lui” (Ps. 143. 18).

Hymen. *Nicolau Pop* Irvăţator, şi *Aniţa Beşa*, invită la serbarea cununiei lor, care se va celebra Duminecă în 21 Noembrie st. n. 1909 în biserica gr.-cat. din Enciu.

Dela Societatea meseriaşilor nostri. Comitetul „Societăţii meseriaşilor din Blaj,” după pilda anilor trecuţi a pus la cale ținerea unei serii de conferinţe pentru meseriaşi. Începutul s'a va face Duminecă în 14 Noembrie. Conferinţele vor avea loc în sala „casinei române” în ordinea următoare: Duminecă în 14 Noembrie: prof. Al. Ciura va vorbi despre Eminescu; 28 Noembrie: *Stefan Roşian*, spiritual: Din domeniul eticii; 5 Decembrie Dr. *Iuliu Maniu* deputat: Statul şi industria; 12 Decembrie: profesorul *Flaviu C. Domşa*: Din domeniul artelor aplicate; 19 Decembrie Dr. *Voicu Nişescu*, candidat de avocat: Meseriaşul şi Societatea; 26 Decembrie Dr. *Alexandru Nicolescu*, profesor de teologie: America din punct de vedere industrial. Conferinţele promit a fi interesante şi instructive. Sperăm că industriaşii noştri să vor prezenta în număr complet la aceste conferinţe.

Aviz. Onoraţii cetitori ai „*Revistei politice şi literare*” sunt înştiinţaţi, că numărul 8 de pe luna Noembrie, al acestei reviste, în absenţa directorului ei, va apare numai la sfârşitul acestei luni odată cu numărul de pe luna Decembrie. Blaj. Nov. 1009. *Redacţia „Rev. politice şi literare”.*

Ştiri şcolare. A apărut atât partea I pentru cl. 1, 2 şi 3, cât şi a II pentru cl. 4, 5 şi 6, a Cursului de limba maghiară de *Iuliu Vuia*, scris în conformitate cu noul plan ministerial şi se poate comanda la toate librăriile cu 50 fil. o parte. Recenzentul ministerial a calificat aceste scrieri de model şi de cele mai practice cărţi, scrise după cel mai uşor metod. Invăţătorii, cari vor a-şi uşura situaţiunea, introducă manualele Dlui Vuia şi se vor convinge. (59) 2-3

Necrolog. † *Iosif Vancea de Buteasa*, protopop gr.-cat. a tractului Mureşului. În etate de 37 ani, şi ca servitor al altarului în al 37 an, în urma unui morb îndelungat şi suferinţe grele împărtaşit fiind cu Ss. sacramente ale muribunzilor, în 4 Noembrie st. n. 1909 la 5 oare a. m. şi-a dat nobilul său suflet în mâinile Creatorului. — Condolenţele noastre întristatei familii.

— † *Iuliu Raşin*, asesor consistorial şi protopop gr.-cat. în penziune, cu locuinţa în Orăştie, după un morb greu şi îndelungat, Vineri în 5 Noembrie a. c., în anul al 45-lea al etăţii şi al 23-lea al preoţiei, fiind împărtaşit cu sf. taine, şi-a dat nobilul său suflet în mâinile Creatorului.

Odihnească în pace!

Am uituit pentru o eventualitate 5000 de viţă de vie, de cele mai escelente specii. O mare parte e în al doilea an în şcoală. — Îmi sunt de vânzare. Doritorii o pot căpăta cu un preţ moderat. — Adresa la redacţie.

Charlotte Bruckner

Modistă în Blaj uliţa podului Nr. 208. recomandă elegantul său asortiment de **pălării gata** pentru **dame** şi **copii**.

Pălării de paie şi **păslă** să primesc în atelierul meu spre a fi împodobite şi modernizate, şi toate lucrările aparţinătoare acestei branşe se efectuează prompt şi cu preţurile cele mai scăzute.

(60) 1-1

Răceala

e uşa secretă, prin care intră toate boalele serioase în corpul omenesc. Emulziunea SCOTT, compoziţie de oleu de ficat de peşte e însă cheia care închide această uşe, încă înainte de a să apropia boala de ea!

La cumpărarea Emulziei, luaţi amănunţit să vă uitaţi la marca de scutire alui Scott: Pescarul

Emulziunea-SCOTT

a ajuns la mare renume, mai ales prin curăţenia, mistuirea uşoară şi puterea de vindecare. Medicii, moaştele, părinţii şi bolnavii deopotrivă, recomandă acest medicament, ca cea mai încrezută proptă a sănătăţii.

Emulzia SCOTT e cea mai distinsă! Preţul unei sticle originale 2 cor. 50 fil.

— Să capăta în toate apotecile. —

Sirolin

produce poftă de mâncare îngrăşă, opreşte tusa, regulează secreţiunea, şi opreşte asudarea peste noapte.

Se recomandă zilnic de medici şi profesori contra officei, guturaiului, tusei măgăreşti, scrofulei şi influenţei

Fiindcă sunt imitaţiuni fără preţ se ceri totdeauna pachetare originală de „Roche”.

F. Hoffmann-La Roche et Cie,
Basel (Helveţia).

„Roche”

La ordin medical îl primeşti din ori ce farmacie — Preţul unei sticle 4. — cor. —

(4) 32-35

Partea literară.

Icoane din luptele Bisericii.

de I. Roşiu.

(Continuare).

11

Astfel se manifestă adevăratul renaissance, și astfel trebuia să biruiască lumea; — astfel trebuia să rămână până în capăt, dacă liberaliștii de mai târziu: humaniștii, nu îndumnezeiau firea și nu făceau idol din „om“ sub egida emancipării individuale.

Cu astfel de raționabile principii creștinești nu producea renaissance-ul, ce a produs aievea: din marii comercianți — domnie aristocrată; din muncitori cinștiți — aventurieri cu frunza'n buze, oameni obosiți și leneși; din artiști și învățați — lingăi prin aule: ducând astfel societatea renaissance-ului cu dorul ei de-o vieță clasică în laguna birocrăției.

Că exagerările școlasticei încă au provocat renaissance-ul, e deci lucru invederat. — Totuși: faptul, că expedițiunile cruciate și în deosebi căderea Constantinopolului la 1453 au avut cea mai mare parte în promovarea renaissance-ului — nu trebuie să ne treacă din vedere. Fără acestea poate nici nu era posibil renaissance-ul în toată puterea lui.

O pleiadă întreagă de dascăli grecești s'au refugiat cu prilejul acesta în Italia, unde dădură renaissance-ului în floare avântul, ce-i lipseă spre a se putea desăvârși.

Papa Nicolae V. (1447—1455) — cel mai mare patriarh părtinitor al renaissance-ului — încă înainte de căderea Constantinopolului jertfește sume enorme pentru scrieri vechi; cu 5000 de manuscrise pune baza bibliotecii Vaticanului de azi; ține o sumedenie de copişti și pictori la îndemână șcl. Reședința lui e cea mai marinimoasă părtinitoră a științelor: adevărat cămin de scriitori.

Sub dânsul deveni Roma centrul renaissance-ului și prin acesta al literaturii, științii, cu un cuvânt al întregii culturi superioare.

Incepând dela Petrarca, humaniștii în mare parte sunt oaspeți binevăzuți ai aulei papale; mai mulți dintre dânsii constituiesc chiar personajul aulei sub titlul de secretari papali șcl.

Imprejurarea, că chiar pe timpul acesta cade inventarea tipografiei a asigurat totala biruință pe întreaga linie a renaissance-ului așa bun-rău cum a fost. Aci e punctul de culminare, dela care se începe lumea nouă.

Dacă nu era tipografia, cu greu se poate închipui lățirea renaissance-ului atât de inte.

Deci evul nou nu e a se socoti nici dela Dante, cum socot unii (Aczay); și mai puțin dela renaissance ca atare, precum ar dori alții (humaniști); și chiar de fel nu dela „reformațiune“ după dorința (protestanților,) ci numai și numai dela inventarea tipografiei, care de atunci și până azi duce rolul cel mai însemnat în dezvoltarea culturală a omenirii.

Cu ajutorul tipografiei s'au lățit în mare parte operele clasice și ideile ultraliberale,

cari deja în veacul al XV-lea amenință serios însăși biserica și învățăturile ei.

E interesant a vedea, cum lupta de idei la sfârșitul evului mediu și-a creat diferite tipuri așa: un Savonarola, sbiciuind de pe amvonul catedralei St.-Marc — cu drept cuvânt — moravurile lui Alexandru VI.; afirmându-se însă totodată de aprig apărător al religiozității din evul mediu față de tendințele liberale ale humaniștilor; și apoteozând idealuri cerești fără multă considerare la cele pământești; — un Machiavelli: politic liberal, care perde din vedere orice normă de moralitate întru ajungerea buneistării pe pământ; — apoi un Dante: armonizând în sine aceste două contraste.

Nostim triumvirat.

Cu cel dintâi își îngroapă evul mediu lumea lui de idei pe rugul dela Florenza (Aczay o. c. p. 70), iar idealurile acestor doi din urmă pășesc cu triumf — deși reciproc oponente — în evul nou.

Până în veacul al XV-lea renaissance-ul s'ar putea zice încă destul de curat și nu se poate tăgădui multa bunăvoință sănătoasă și temperamentul serios cu care în veacul al XIII-lea și mai ales în al XIV-lea, pe lângă Dante, Petrarca și Boccaccio, mai mulți pioneri luminați firenzeni: ca Giotto, Giovanni Villani, Arnolfo del Cambio șcl. propagau ideile raționale ale humaniștilor, pretinzând: creșterea de individualități depline și conștii pentru societatea omenească.

Ideile păgânești numai în veacul acesta au pătruns mai îngrijitor în staturile creștinești; și adevăratul războiu între humaniștii extremi și între școlastici — ca reprezentanții autorității bisericesti — numai aici se începe.

În veacul al XV-lea un scepticism general cuprinsese omenimea cu deosebire față de „autoritatea“ pe care învățase să o urască în luptele cu școlastica. De aici se înțelege pentru ce humaniștii din preajma evului nou se frământă din rosputeri să „emancipeze individul“ pe toate tărâmurile, chiar și de sub însăși „religiunea“.

Și tendința aceasta e cu atât mai regretabilă și nefastă în urmări, că chiar aceasta aberațiune a renaissance-ului s'a validat mai mult în veacurile de apoi.

Știința, evoluată în spiritul acesta, n'a fost destul de recunoscătoare față de creștinismul, la sioul căruia a crescut, Arta dimpotrivă a păstrat mai mult element curat din creștinism, dar a și produs opere minunate, pe cari încă multe veacuri lumea nu le va putea admira îndestul.

Roma, Neapolul, Firenza, Pisa, Bologna, Milanul, Verona, Padua, Veneția șcl. vor mai avea multă vreme ce grăi despre geniul creștinesc armonizat cu frumsețile renaissance-ului și vor fi totodată vie dovadă, că renaissance-ul în spirit creștinesc ar fi putut produce și în științe și în filosofie și pe alte tărâmurile alte rezultate, decât spre pildă: raționalismul detestabil de mai târziu șcl.

Vremurile noastre au chiar multe trăsuri comune cu ale renaissance-ului liberal: fug și ele de metafizică, ca cu atât mai vârtos să trăiască din realitatea prezentului; aci dorește omul modern să-și clădească pa-

radisul plăcerilor; — că ce va fi apoi în venitor nu se îngrijește

Se ivesc, ce-i drept, ca și totdeauna: genii creatoare și în timpurile acestea, dar nu au puterea d. p. a unui Michel Angelo. — Rousseau idealizează natura, dar pe lângă toată frumuseța stilară, nu-i știe da întruchipare fermecătoare ca un Leonardo da Vinci.

Lumea noastră modernă e poate și mai molesită decât a humaniștilor. Vieță frumoasă și plăcere multă voesc să cucerească vremurile noastre chiar ca humaniștii renaissance-ului; și în scopul acesta folosesc, fără sfială, tot ce le dă în mână.

Cei mai trezi și cari nu se simt avizați a se mesteca în crâncena luptă pentru pânea zilnică își caută recrearea și liniștea în contemplarea frumosului, pe când grosul celorlalți robi ai zilelor de azi nu știu decât de orgolii blăstămate, să nege Dumnezeu și lege, să alerge cu inima cernită pe ruinele credinții, să mugească sub chinul instinctelor sexuale și să golească pocalul plăcerilor dobitocești amejitoare... iată ritmele deca-dinței.

Bizar dar acestea sunt urmări de ale valurilor pornite în veacul XV. din sufletele acestor humaniști, cari au pângărit toate amintirile, ce trebuiau să ne lege de epoca renaissance-ului.

Un lucru lipseă la tot cazul. Și lipsa lui a avut urmări fatale. Că oare fost-a acesta numai trecut cu vederea, ori poate era chiar imposibil de-a fi observat și dus la îndeplinire — Dumnezeu știe. Și anume:

Spiritul, ce domniă în veacul al XIII-lea în universitatea parisiiană și în cea din Colonia mai ales sub teologul Adalbert Marele trebuia să nu-și peardă din zel în veacul al XIV-lea, pe când din universitatea din Erfurt pornise puternicul curent anticreștinesc al marilor humaniști; trebuia să fie trăit și un Nicolae al V-lea mai mult, — poate ar fi trebuit, ca spiritul lui să fie pătruns și în tactica urmașilor săi pe scaunul papal; un idealism mai isteț trebuia introdus mai ales în școli — și peste tot: apostolii științei de bună credință trebuiau să cuprindă cu precauție și să priceapă momentele aceste de premenire sufletească cu mai multă căldură fără să apere cu zel mai mult decât ar fi fost poate de lipsă formele vechi înțepenite, de cari lumea nouă fugea, căci nu le mai înțelegea.

La un atare caz ar fi mântuit și prestigiul evului de mijloc și i-ar fi asigurat de loc dela început recunoștința, cu care îi datorază omenimea, — iar evul nou ar fi intrat în lume fără șgomote prea mari, și ce-i mai mult: ar fi scăpat biserica și cu ea creștinismul de-o molipsitoare boală: nu s'ar fi ivit adevărat de loc sub zorile evului nou aceea șguduitură, care e cunoscută în istoria universală sub numele de: „reformațiune“ recte: pseudo-reformațiune.

Evangelia lui Luther, care a resunat în lungul veacului al XVI-lea ca un semnal de pierzare, și a fost aievea alt ceva, decât îngroparea ultimelor bune amintiri, ce ne-au legat de renaissance.

Poate această nenorocită împrejurare i-a ispitit și împins pe mulți, să dateze chiar evul

nou dela pășirea lui Luther. Că apoi bine socotesc aceștia, ori ba, și că întrucât au drept și pe ce bază — vom vedea în celea următoare.

(Va urmă).

Bibliografie.

A apărut:

Principii morale sau etice ale religiei creștine, pentru școlile medii și institutele pedagogice de *Dr. Vasile Suciu*, prof. de sf. teologie și de religie la gimn. sup. Cu aprobarea Superiorității bisericești. Balázsfalva — Blaj 1909 Tipografia și Librăria Seminarului teologic gr.-cat. Prețul: 1.60+10 fill. porto. Se află de vânzare la Librăria Sem. teol. gr.-cat. din Blaj.

Abecedar și carte de oetire maghiară pentru clasa a II a școlii primare cu limba de propunere română. De Ioan F. Negruțiu și Petru Ungurean. Ediția a VIII. Prelucrată după noul plan ministerial, (art. XXVII—1907.

Balázsfalva, — Blaj 1909. Prețul **50 fleri.**

Proprietar-editor: **Aurel C. Domșa.**

Redactor respnz.: **Augustin Gruția.**

Prima pepinerie de viță de vie pe **Târnava.**

Proprietar: **Frideric Caspari**

Medgyes Nr. 47 (Nagy-Küküllő megye).

De ani recunoscută ca prima și cea mai deamnă de încredere și mai bogată în specialități de viță de vie, liferează:

Altoi de viță

americană cu și fără rădăcini în diferite specialități, **se garantează veritabilitatea speciei.**

Binevoii a cere Prețurent ilustrat!

În prețurent se află **epistole de recunoștință** din toate părțile Țării; de aceea fiecare proprietar de vie, înainte de de a-și face comanda, poate să se asigure dela cunoscuți, verbal sau în scris, despre **vredeția de încredere necondiționată a sus amintitei pepinerii.**

(57) 4—20

FISCHER & CO.
Pomi Viticultura

se adresează, cine dorește a-și procura varietăți autentice de:

Pomi roditori

arbori pentru alee, plante de ornament, conifere, plante de împrejmuț, fructe cu boabe, pueți, etc.

Vițe altoite

(calitate superioară)
viță europeană și americană cu și fără rădăcini. (Catalog instructiv la cerere gratuit).

Viță altuită!

(55) 5-5

Viță altuită!

Viță altuită!

De vânzare:

Un cuant mai mare de altoi de viță cl. I-mă, altuiți în viță americană („*Riparia portalis*“) după metoda cea mai bună (altoirea în mușchi) în următoarele specii:

Soiuri pentru vin alb:

Rizling italian	(Olasz Rizling)	1000 bucăți = 200 cor.
Rizling de Rin	(Rajnai Rizling)	" " = 200 "
Goarneși, Iordovană	(Iárdovány)	" " = 220 "
Traminer	(Piros tramini)	" " = 200 "
Galbini	(Mézés fehér)	" " = 200 "
Rulendi	(Ruländer)	" " = 200 "
Șmighiră	(Som, Furmint)	" " = 200 "
Ezerjó		" " = 200 "
Bacator		" " = 200 "
Silvan verde	(Zöld Szilvány)	" " = 200 "
Grași	(Kövérszölő)	" " = 220 "
Semilon Blank		" " = 200 "
Slancamenca	(roșie)	" " = 240 "
M. Croquant		" " = 220 "
Mustoși	(Mustos fehér)	" " = 200 "
Mestecași	(Vegyes)	" " = 200 "
Altoi cl. II.		" " = 80 "

Soiuri pentru vin roșu:

Burgundi mare	(Nagy Burgundi)	100 buc. = 200 cor.
Lugojană neagră	(Nemes Kadarka)	" " = 200 "
Carbenet frank		" " = 200 "
Merlot		" " = 200 "

Soiuri de desert (csemege):

Chasselas blanc croquant	(alb)	100 bucăți = 22 cor.
Chasselas rouge croquant	(roșu)	" " = 22 "
Chasselas Napoleon	(alb)	" " = 22 "
Muscat Lunel	(alb)	" " = 28 "
Muscat Otonel	(alb)	" " = 30 "
Muscat Hamburg	(negru)	" " = 30 "
Muscat Passatutti	(alb)	" " = 24 "
Kosuth Lajos	(alb)	" " = 30 "
Milenium	(alb)	" " = 30 "
Oriașul de Genua (Genua óriás)	(alb)	" " = 40 "
Altoi de 2 ani; bucată costă cu 4 fil. mai mult.		

Viță americană (sălbatică): circa: 1000,000 bucăți (loze).

<i>Riparia portalis</i> clasa I-mă dela 6 mm. în sus groasă 45 cm. lungă	—	—	—	1000 bucăți = 16 cor.
<i>Rupestris monticola</i>	—	—	—	" " = 20 "
<i>Riparia portalis</i> cl. I-mă dela 6 mm. în sus groasă 120 cm. lungă (din care se pot face 3 bucăți) (altoi cu rădăcină)	—	—	—	" " = 48 "
Viță nobilă (europeană) dela 6 mm. groasă 45-50 cm. lungă mai multe soiuri)	—	—	—	1000 buc. dela 8 cor. în sus.

Aceia cari au trebuință de viță sălbatică pentru altui, sunt rugați ași face comanda cel mult până în 10 Noembrie 1909 și totodată a-mi face cunoscut cât de lungă să fie tăiată; după 10 Noembrie prețurile viței sălbatică se vor urca (ridică). La comandă rog, a se trimite 1/2 anticipațiune, adresa să se scrie ligibil indicându-se posta sau stațiunea căii ferate. Pachetarea să va face cu îngrijire socotindu-se spesele proprii. Reclamațiunile să i-au în considerare dacă sunt făcute imediat după primire. La comanda mai mari vând și pe cambiu pe lângă cavenți buni, termenul solvirii 1 Octomvrie n. 1910.

Sâncel—Szancsal, u. p. Balázsfalva.

Ioan Bărbat,
inv. producător de altoi.

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiu (45) 49-52

Intemeiată la anul 1868

Sibiu, strada Cisnădiei nr. 5 (edificiile proprii), asigură în cele mai avantajoase condiții:

contra pericolului de incendiu și exploziune. edificii de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutrețuri și alte produse economice etc.

asupra vieții omului

în toate combinațiile, capitale pentru cazul morții și cu termen fix, asigurări de copii, de zestre, rente pe viața întreagă etc. etc.

Asigurări populare fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului:	capitale asigurate asupra vieții:
95.816.412 coroane.	9.882.454 coroane.

Dela întemeiere institutului a solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4,484,278.83 cor. pentru capitale asigurate pe viață 4,028,113.12 cor.

Oferte și ori-ce informațiuni se pot primi dela: Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

și prin agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița, Cluj și Oradea mare, pe cum și dela subagenții din toate comunele mai mari.

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnători de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric (46) 49-52

se recomandă spre pregătirea clopoteilor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopoteilor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu ajustări de fer bătut, construite spre întoarcere cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomandă

clopotele găurite

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preajustarea clopoteilor vechi cu ajustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toate de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco

Băile Buziaș

Phönix apă minerală de Buziaș

S'a dovedit de cea mai cu efect contra morburilor de rărunchiu, de beșică, contra catarului cronic de rărunchiu, contra formării nisipului și a petri în beșica de apă. Recomandată de medici. Depositul principal e la Gelb I Blaj.

(35) 10-12

Recomandăm proprietarilor de vii

cu toată căldura tovarășia românească

„Mugurul“ însoțire economică-comercială

în Elisabetopol (Erzsébetváros) care vinde

altoie de viță de vie de toate speciile pe

cum și viță americană cu și fără rădăcină

și la dorință însoțirea dă instrucție gratis

ori cui în toate ramurile viticulturii.

(34) 50-52

Traian A. Todorescu,

producător de vinuri în Világos (Șiria) liferază vinuri foarte bune, și curate după dealurile cele mai renumite, dela 50 ltr. în sus (în engros) cu prețuri moderate deposituri: Musca-maderat, Galșa, Șiria, Covasint, Minis.

Centrala: Világos (Com. Arad) la dorință prospecte gratuite.

(49) 50-52

In propriul interes

Primește numai

țigla

BOHN

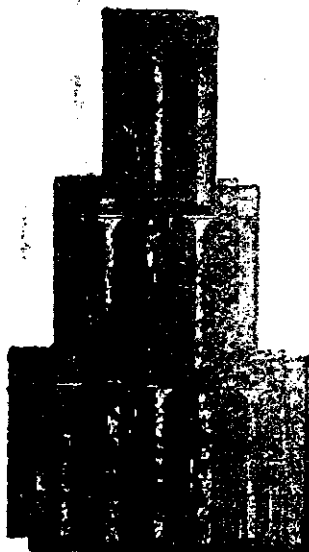
din Nagykinda și Zsomboly respingând ori ce altă țigla de calitate inferioră pentru că numai

țigla BOHN e practica, frumoasă și trainică.

Cereți mostre și catalog.

Fabrica de țigle BOHN — Zsomboly.

(27) 17-?

Țigla Bohn de Nagykinda.

